

Анализа допунске и додатне наставе српског језика и књижевности у 20 школа бањалучке регије

Данас готово да нема скупа гдје се говори о језичкој проблематици, а да се не истиче слаба језичка култура говорника српског језика и то не само наших ученика, него и одраслих. Разумљиво је да се у рјешавању овог проблема треба поћи од ученика и система учења, а то су прије свега школе, основне школе у којима се стичу прва системска знања и језику и језичким правилима. Језичка култура је чврсто везана за остваривање програма српског језика, а да оставривање програма само по себи није циљ, потврђује и увођење екстерног вредновања као значајног показатеља нивоа усвојености програмских садржаја.

Као закључак опсежне анализе коју је направила републичка комисија екстерног вредновања проведеног у школској 2014/15. години, извршен је увид у организацију и реализацију часова допунске и додатне наставе српског језика у 20 школа бањалучке регије. Од директора посјећених школа затражен је распоред извођења, те је у школској 2015/16. години извршен увид у начин припремања и извођења овог вида наставе.

Од 20 посјећених школа бањалучке регије које су биле обухваћене екстерним вредновањем у 11 је организована допунска настава из српског језика, док је код преосталих 9 посјећен час додатне наставе. Овим обиласцима се покушала стећи слика, увид у рад као и саму организацију ових часова.

У табели која слиједи је преглед посјећених школа и број ученика на часовима допунске наставе српског језика.

Табела 1

Редни број	Школа	Разред	Број ученика
1.	ОШ „Г.С.Раковски“, Бања Лука	VI	20
2.	ОШ „Јован Цвијић“ Бања Лука	VIII	2
3.	ОШ „Бранислав Нушић“ Бања Лука	VI	9

4.	ОШ „Иво Андрић“ Бања Лука	IX, VII	2+3
5.	ОШ „Милош Дујић“, Челинац	VIII	22
6.	ОШ „Иван Горан Ковачић“, Мркоњић Град	VI	7
7.	ОШ „Доситеј Обрадовић“ Бања Лука	VIII	3
8.	ОШ „Алекса Шантић“ Бања Лука	VI	10
9.	ОШ „Свети Сава“ Котор Варош	VI	8
10.	ОШ „Свети Сава“ Бања Лука	VIII	3
11.	ОШ „ПетарКочић“,Мркоњић Град	VII	5

У 11 школа посјећени су часови допунске наставе који су организовани за ученике 6, 7, 8. и 9. разреда. Овај облик наставе похађају ученици у групама од најмање 2 ученика, па до најбројније групе ученика 8. разреда од 22 ученика који су позвани на час допунске наставе српског језика. Током ових часова наставници су најчешће припремали задатке који су представљали неку врсту понављања актуелног градива и тако пружали могућност да се стечени дефицит надокнади. Методе и поступци који су се користили су предмет мојих даљих препорука.

121 ученик је похађао ове часове.

У табели која слиједи је преглед посјећених школа и број ученика на часовима додатне наставе српског језика.

Табела 2

Редни број	Школа	Разред	Број ученика
1.	ОШ „Бранко Ћопић“, Бања Лука	VII	4
2.	ОШ „Ђура Јакшић“, Бања Лука	VIII	7
3.	ОШ „Милош Црњански“,Бања Лука	VIII	7
4.	ОШ „ П.П.Његош“, Бања Лука	VI	6
5.	ОШ„Борисав Станковић“,Бања Лука	VI	12
6.	ОШ „Бранко Радичевић“,Бања Лука	VIII	6
7.	ОШ „Вук С. Караџић“, Бања Лука	VIII ,VII	12
8.	ОШ „Змај Јова Јовановић“, Бања Лука	VI VII	16
9.	ОШ „Иван Г.Ковачић“, Бања Лука	VIII	10

80 ученика је похађало часове додатне наставе српског језика.

ДОПУНСКА НАСТАВА

Организацији допунске наставе као средству педагошке интервенције приступа се у ситуацијама у којима се поступцима редовне наставе не може постићи задовољавајући резултат код једног дијела ученика.

Организује се за ученике који у редовној настави теже свладавају дијелове прописаног програма, па им је потребна допунска помоћ ради напредовања у редовној настави.

Циљ јој је надокнадити губитке у знању или вјештинама, те тако оспособити ученика за успјешно учење.

Празнине које се показују у редовној настави онемогућују ученику даље напредовање, па се попуњавају повременом допунском наставом.

Проблеми ученика који требају допунску наставу веома су различити: психо-моторичке сметње, изостанци с наставе, проблеми емотивне природе, неадекватни услови учења код куће.

Допунска настава је потребна и ученицима који немају потребно самопоуздање или нису довољно мотивисани за рад.

Организује се према потреби, а колико ће трајати и који ће ученици бити укључени варира током године.

Ученик може бити укључен у допунску наставу једнократно, кроз дужи временски период или повремено.

Програм редовне наставе уједно је и програм допунске.

За квалитетну организацију допунске наставе препоручена је и сарадња наставника, на начин да осмисле заједничке приступе проблемима. Тиме се омогућује да се један наставник бави ученицима са сличним потешкоћама, да се пренесе позитивна искуства наставника, да удруже материјалну основицу рада (књиге, дидактичка средства и сл.) и друго.

ПРИПРЕМА ДОПУНСКЕ НАСТАВЕ

1. Идентификација ученика којима је помоћ потребна и постављање дијагнозе (поближе испитивање ученикових потешкоћа и тражење узрока њихове појаве).
2. Идентификација садржаја које ученик није усвојио.
3. Израда програма за сваког ученика укљученог у допунску наставу у писменој форми (само у двије посјећене школе наставници израђују индивидуалне програме допунске наставе).
4. Праћење и контрола даљег учениковог напретка у допунској и редовној настави.

РЕАЛИЗАЦИЈА

Уколико постоји више ученика с истим проблемима потребно је поново објаснити садржај који није усвојен.

Примјери у којима се примјењује учени језички садржаји морају бити пажљиво одабрани.

Ако је потребно, тумачити и градиво претходних разреда.

Осигурати довољно времена за вјежбање и понављање.

Сваки час допунске наставе мора бити добро организован, што значи да за сваког ученика (или групу ученика) треба одредити циљеве и задатке, садржај по етапама, одабрати одговарајуће методе и облике рада, наставна средства и слично.

Главни облик рада у допунској настави је индивидуални рад ученика, што не значи да се по потреби не могу користити и други облици рада.

РАЗЛОЗИ НЕУСПЈЕХА ДОПУНСКЕ НАСТАВЕ

Недовољан број часова (1 час седмично, а у неким школама се због норме наставника час допунске наставе организује сваких петнаест дана).

Краткоћа трајања (45 минута), те релативно велики временски размак (седам, односно 15 дана).

Неправилна организација допунске наставе због дидактичке, методичке и психолошке неспремности наставника (нпр. наставник ради фронтално са свим ученицима, умјесто да ради индивидуално и индивидуализирано).

Када се идентификују ученици за допунску наставу, не тражи се узрок њихових проблема са одређеним садржајима.

Када потреба за допунском наставом престане, не прати се довољно даљи напредак ученика у редовној настави све док се проблеми поново озбиљније не акумулирају.

ГРЕШКЕ У ПРИСТУПУ

Често се догађа да наставници допунску наставу претварају у механички продужетак редовне наставе (*"неће му шкодити још вјежбања и понављања"*), па допунска настава постаје додатни простор за вјежбање истих садржаја као у редовној настави.

Честа појава је да наставник ученику појашњава језичке садржаје на истим примјерима и на исти начин као што је то радио у редовној настави. Уколико ученик први пут није успио савладати градиво на тај начин, велика је вјероватноћа да то неће успјети ни на часу допунске наставе.

Неуспјех ученика у настави српског језика успјешно се може сузбијати само перманентним и систематичним надокнађивањем дефицита, а то је једино могуће систематичним и правилним организовањем часова допунске наставе.

ДОДАТНА НАСТАВА

Када је ријеч о овој врсти наставе можемо слободно рећи да она представља суштинску супротност допунској настави. На ове часове се позивају надарени и талентовани ученици, у овом случају таленат и појачан интерес се односи на језичке садржаје, истраживачки дух и стваралаштво. Критеријум по којем се позивају ученици су најчешће одлична оцјена из српског језика и таленат за рјешавање језичких недоумица, интересовање за језик и језичку културу уопште. Смисао додатне наставе је проширивање и продубљивање знања. Овакав облик рада, додатног рада, најчешће се изводи у малим групама и најчешће представља активну припрему ученика за такмичење. Отуда је јаснија чињеница што је на часовима додатне наставе из српског језика највише ученика осмог разреда јер се такмиче ученици овог разреда. Наглашене способности и дубље интересовање за овај предмет опредјељује ученике да похађају часове додатне наставе. У реализацији додатне наставе јављају се проблеми броја радних група, проблеми простора и времена за одвијање наставног рада, планирања и коришћења ефикасних облика, метода и средстава наставе. Стога је ова врста наставе прилика за нове односе у комуникацији ученика и наставника који ће бити прожети међусобним повјерењем, испомагањем и истинским педагошким тактом. Додатна настава, такође, има читав низ позитивних страна. Она се организује за оне ученике који су изнад замишљеног „просјечног“ ученика.

На крају може се слободно закључити да толерантан приступ надзору допунске и додатне наставе српског језика подиже ниво припремања и реализације.

Ученици који се позивају на часове допунске наставе надокнађују знања која нису усвојили, а насупрот њима, ученици који се позивају на

часове додатне наставе раде на изграђивању језичке културе и рјешавању задатака који су високог нивоа. Одвојимо ли ове двије активности видјећемо да им је заједнички називник ученик и да сви у образовном процесу морају размишљати тако да се искоријени несигурност и властитим примјером лијепог и правилног говора подигну ниво језичких компетенција.

Тренд модерне наставе, па и наставе српског језика јесте повезивање мишљења, критичког мишљења и говора, те тако стицање заиста употребљивих знања.

Наши ученици, дјеца данашњег времена, све више комуницирају са визуелним медијима него са родитељима и наставницима, па је наш основни задатак да се унаприједи општи ниво језичке културе и тако његују основни императиви- логично и економично изражавање и то помоћу различитих типова вјежби које су прилагођене исходима превиђене модернизованим програмом.

Објективно говорећи, у кругу чији основни дијелови носе име, програм, настава, ученици, наставници, саставни дио је језичка култура и његовање језика. Култура уопште је вриједност која ипак није превазиђена

Инспектор-просвјетни савјетник

Мр Силва Добраш